

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Факультет природничих наук

кафедра лісового і аграрного менеджменту

Дмитрик Павло, Коляджин Ігор

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ ТА ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ ЗА
ПЕРШИМ (БАКАЛАВРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

*(для студентів денної та заочної форми навчання
спеціальності 205 Лісове господарство)*

Івано-Франківськ - 2024

Методичні рекомендації до написання та захисту дипломної роботи за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти (для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності 205 Лісове господарство) / Уклад. П.М. Дмитрик., І.Ф. Коляджин. Івано-Франківськ, 2024. 44 с.

Рекомендації розробили:

кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри лісового і аграрного менеджменту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника **Дмитрик Павло Миколайович**

кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри лісового і аграрного менеджменту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника **Коляджин Ігор Федорович**

Рецензенти:

доктор сільськогосподарських наук, професор кафедри лісового і аграрного менеджменту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника **Олійник Василь Степанович**

доктор біологічних наук, директор Прикарпатського фахового коледжу лісового господарства та туризму
Черневий Юрій Іванович

кандидат біологічних наук, доцент, завідувач кафедри лісового і аграрного менеджменту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника **Клід Віктор Васильович**

Методичні рекомендації схвалені на засіданні кафедри лісового і аграрного менеджменту факультету природничих наук Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(протокол № 10 від 20 березня 2024 року).

Методичні рекомендації затверджені і рекомендовані до використання у навчальному процесі Вченою радою факультету природничих наук Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(протокол № 8 від 23 квітня 2024 року).

ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ (основні поняття та визначення).....	4
1.1. Мета і завдання підготовки дипломної роботи.....	5
1.2. Порядок визначення і затвердження тематики дипломних робіт на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.....	6
1.3. Порядок призначення і затвердження наукових керівників.....	7
1.4. Організаційні етапи написання дипломних робіт на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.....	8
2. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ ДИПЛОМНИХ РОБІТ НА ЗДОБУТТЯ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ....	10
2.1. Вимоги до змісту бакалаврських робіт.....	10
2.2. Вимоги до структури бакалаврських робіт.....	10
3. ПОРЯДОК ОФОРМЛЕННЯ ТЕКСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ.....	17
3.1 Загальні правила оформлення.....	17
3.2 Нумерація.....	17
3.3 Оформлення таблиць.....	17
3.4 Оформлення ілюстрацій.....	19
3.5 Формули та рівняння.....	19
3.6. Цитування і посилання в тексті на використані літературні джерела....	20
3.7. Одиниці вимірювання та скорочення у тексті.....	21
3.8. Вимоги до оформлення списку використаних джерел.....	22
3.9. Оформлення додатків.....	22
4. ПЕРЕВІРКА НА АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ.....	24
5. ПІДГОТОВКА ДОПОВІДІ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЇ ДО ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ	26
6. ЗАХИСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ.....	28
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА.....	31
ДОДАТКИ.....	33

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ (основні поняття та визначення)

Завершальним етапом навчання студента освітнього рівня «Бакалавр» є робота з випускної дипломної роботи, в якій виконавець виявляє ступінь професійної підготовки при вирішенні практичних завдань зазначених у стандарті СВО спеціальності 205 «Лісове господарство».

Бакалавр – освітній ступінь вищої освіти в Україні, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми. Підготовка бакалавра завершується захистом дипломної роботи.

Дипломна (бакалаврська) робота – це творча, теоретико-експериментальна, дослідницька робота із спеціальності «Лісове господарство», яка виконується самостійно, свідчить про вміння автора працювати з літературою, узагальнювати й аналізувати фактичний матеріал, використовувати теоретичні знання і практичні навички, отримані під час оволодіння відповідною освітньо-професійною програмою, має елементи наукового дослідження.

У процесі виконання випускної дипломної роботи студент, відповідно до кваліфікаційних вимог, повинен виявити знання загальнотеоретичних, професійно-орієнтованих спеціальних дисциплін, які розкривають теоретичні основи та практичні питання лісового господарства; вміння використовувати нормативні документи, самостійно добирати, систематизувати та обробляти інформацію відповідно до цілей дослідження; вміння використовувати системний підхід до розгляду проблем, виявляти закономірності і тенденції у розвитку спеціальності; вміння здійснювати планово-економічні розрахунки, розробляти наукові висновки і конкретні пропозиції щодо вдосконалення управління реальним досліджуваним об'єктом; вміння працювати з текстом, його редагувати, дотримуватись норм оформлення текстів відповідно до існуючих стандартів, а також презентувати результати досліджень; вміння і навички формулювання та опису проблем лісового господарства.

При написанні дипломної роботи студент повинен керуватися положеннями Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту», положеннями навчально-методичної документації, розробленої Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника та факультетом, Кодексом честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Положенням про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі студентів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, методичними вказівками до виконання, оформлення та захисту дипломних робіт.

Дипломна робота бакалавра є оригінальним, завершеним дослідженням у галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» та містить сукупність результатів, положень, що виносяться на публічний захист, на підставі якого Екзаменаційна комісія (ЕК) вирішує питання про присвоєння випускнику відповідного освітнього ступеня з видачою диплома державного зразка.

1.1. Мета і завдання підготовки дипломної роботи

Метою підготовки дипломної роботи є систематизація, закріплення та поглиблення теоретичних знань, а також виявлення рівня професійно-психологічної готовності майбутнього фахівця щодо практичної діяльності при постановці та вирішенні конкретних завдань.

Бакалаврська робота повинна представляти закінчену розробку актуальної наукової проблеми. Вона повинна:

- бути актуальною, мати новизну, виконуватись на рівні сучасних досягнень науки і техніки;
- мати спрямування на вирішення практичних завдань майбутньої професійної діяльності;
- стимулювати у студентів творчий пошук нових пріоритетних наукових рішень;
- вимагати опрацювання спеціальної наукової і методичної літератури;
- пов'язуватись з планами наукових досліджень керівника, кафедри, інших наукових підрозділів закладу;
- узагальнювати і розвивати науково-дослідницькі уміння студента.

Головними завданнями підготовки дипломної роботи є:

- поглиблення знань студентів з актуальних проблем відповідної навчальної дисципліни за обраним напрямом підготовки;
- розширення й поглиблення теоретичних знань студентів з обраної проблеми, систематизація і аналіз сучасних наукових підходів до розв'язування теоретичних та практичних завдань;
- удосконалення умінь та компетентностей студентів самостійно організувати та проводити наукові дослідження актуальної проблеми;
- розвиток умінь студентів застосовувати здобуті теоретичні знання під час вирішення конкретних наукових завдань;
- набуття студентами необхідних компетентностей у процесі підготовки і проведення педагогічного експерименту або його елементів;
- удосконалення компетентностей самостійної роботи студентів із фаховою науковою літературою й розвиток умінь критичного опрацювання наукових інформаційних джерел;
- формування здатності студентів до самоосвіти і саморозвитку, самостійної

дослідницької роботи у майбутній професійній діяльності.

Бакалаврська робота є ефективнішою, якщо логічно продовжує тематику курсової роботи або діяльність студента у науковому студентському гуртку чи проблемній групі. Робота над бакалаврським дослідженням вимагає систематизації загальних філософських, педагогічних, психологічних, фахових методичних знань, їх поглиблення у процесі розв'язування визначеної проблеми, набуття умінь проведення експериментального пошуку, активізації творчої самостійності та ініціативи студента.

1.2. Порядок визначення і затвердження тематики дипломних робіт на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Тематика бакалаврських робіт визначається кафедрою лісового і аграрного менеджменту Факультету природничих наук і пропонуються студентам у VI семестрі. Тематика повинна відповідати професійним завданням, зафіксованим в освітній програмі спеціальності 205 Лісове господарство і сформована під час формування дисциплін варіативної частини.

Тематика бакалаврських робіт оновлюються у кожному навчальному році. Студентам надається право запропонувати свою тему з обґрунтуванням доцільності її розробки. У таких випадках перевагу надають темам, які безпосередньо пов'язані з місцем майбутньої професійної діяльності випускника.

Кваліфікаційні роботи не обов'язково мають виконуватись на кафедрі. Більше того, за умови можливості вибору місця переддипломної практики, рекомендується надавати перевагу виконанню кваліфікаційних робіт в інших організаціях, на лісогосподарських підприємствах, у наукових, проектно-конструкторських та інших установах для практичного закріплення набутих навичок та набуття нових.

Не пізніше кінця першого місяця навчання у VII семестрі теми обговорюють і затверджують на засіданні кафедри та призначають наукових керівників роботи. Загальний список усіх бакалаврських робіт, які виконуватимуться на кафедрі, затверджуються Вченою радою Факультету природничих наук.

Зміни або уточнення у формулюванні затвердженої теми можуть бути внесені лише за об'єктивних причин та за згодою наукового керівника. Будь-яка довільна зміна студентом теми своєї дипломної роботи не допускається.

Основними критеріями вибору теми бакалаврського дослідження є:

- актуальність, елементи новизни і перспективність обраної теми;
- ступінь вивчення теми у науковій літературі;
- наявність доступної для студента і достатньої для розкриття теми джерельної бази;
- можливість виконання теми на кафедрі;

- зв'язок теми з конкретними науковими планами та довгостроковими програмами кафедри;
- можливість отримання від впровадження результатів дослідження науково-освітнього ефекту;
- особисті наукові інтереси студента.

Тема дипломної роботи повинна бути короткою, окреслювати межі проведення дослідження, відображати мету і відповідати змісту роботи. У назві не можна вживати скорочення та аббревіатури, потрібно уникати використання ускладненої термінології. Не допускається починати назву зі слів «Вивчення процесу...», «Дослідження шляхів...», «Розробка і дослідження...», «Деякі питання...», «Матеріали до вивчення...», «До питання...» тощо.

Автор випускної роботи несе персональну відповідальність за прийняті в роботі технічні та проектні рішення, за правильність всіх основних суджень та розрахунків, достовірність наведених даних та якість їх оформлення. Випускна робота повинна містити повну та об'єктивну інформацію про виконане студентом дослідження, і демонструвати його вміння кваліфіковано вирішувати поставлені завдання.

1.3. Порядок призначення і затвердження наукових керівників

Науковими керівниками дипломних робіт на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти призначають висококваліфікованих фахівців кафедри лісового і аграрного менеджменту з числа професорів та доцентів. В окремих випадках допускається керування бакалаврською роботою старшими викладачами та асистентами без наукового ступеня, які є провідними фахівцями з питань, що висвітлюються в роботі, і здатні надати студентові суттєву організаційно-методичну допомогу в підготовці роботи, її оформленні та захисті.

Призначення керівником дипломної роботи асистента кафедри можливе лише за рішенням Вченої ради Факультету природничих наук. У випадках, коли робота має прикладний характер, до керівництва її виконанням можуть залучатися висококваліфіковані фахівці лісової галузі.

Студенту надається можливість клопотати перед випусковою кафедрою про призначення наукового керівника зі штату цієї кафедри або з професорсько-викладацького складу факультету (за згодою).

Основні обов'язки наукового керівника дипломної роботи:

- допомога студентові у виборі теми;
- погодження завдань на бакалаврську роботу, календарного плану її виконання, систематична перевірка виконання календарного плану студентом;
- допомога студентові при розробленні плану (змісту) дипломної роботи;
- надання необхідних консультацій з питань порядку, послідовності виконання

- роботи, визначення змісту та обсягу відповідних частин роботи;
- надання допомоги студенту в доборі наукових джерел, які доцільно використовувати при виконанні роботи;
 - перевірка виконання студентом проміжних етапів підготовки дипломної роботи й надання допомоги в її науковому редагуванні;
 - систематичний контроль щодо якості виконання дипломної роботи;
 - спрямування студента у питаннях апробації дипломної роботи;
 - підготовка висновку на засідання кафедри про допуск дипломної роботи до захисту в Екзаменаційній комісії;
 - підготовка письмового відгуку на бакалаврську роботу.

Основні права наукового керівника:

- вимагати від студента дотримання встановленого графіку виконання дипломної роботи;
- висловлювати зауваження до дипломної роботи загалом, або окремих її частинах та повернення роботи студенту на додаткове опрацювання;
- вимагати виправлення помилок змістового чи граматичного характеру;
- приймати рішення про невідповідність дипломної роботи встановленим вимогам з інформуванням про це студента та завідувача кафедри лісового і аграрного менеджменту.

1.4. Організаційні етапи написання дипломних робіт на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Після визначення на кафедрі теми, студент із науковим керівником розробляє індивідуальний план-графік виконання дипломної роботи із зазначенням усіх етапів та офіційних термінів виконання. Графік підписується студентом, науковим керівником та затверджується на засіданні кафедри. Графік складається у двох примірниках, один з яких одержує студент, другий – зберігається на кафедрі. Зміна плану-графіка виконання дипломної роботи допускається тільки за згодою наукового керівника. *(Додаток Б. Взірець форми індивідуального завдання).*

Над бакалаврською роботою студент працює під контролем наукового керівника протягом всього навчального року. Організаційно процес написання дипломної роботи складається з таких етапів:

- *підготовчого*, який починається з вибору студентом теми й отримання індивідуального завдання від керівника дипломної роботи щодо питань, які необхідно вирішити: ознайомлення зі станом проблеми, збирання фактичних матеріалів, проведення необхідного огляду та аналізу аналогічних розробок та їх застосувань у лісовій галузі тощо;

- *основного*, який реалізовується відповідно до вимог щодо організації наукового дослідження і передбачає на основі вивчення досвіду роботи збирання фактичного матеріалу та його опрацювання, викладення тексту роботи згідно з її структурою, формулювання висновків та рекомендацій;
- *підсумково-оформлювального*, який завершується орієнтовно за місяць до захисту роботи на засіданні Екзаменаційної комісії. На цьому етапі робота повинна бути повністю виконана та перевірена керівником;
- *заклучного*, який включає отримання відгуку керівника та рецензії на бакалаврську роботу від кваліфікованого спеціаліста відповідного профілю (за яким виконувалася робота), проведення попереднього захисту на кафедрі та фіксування його результату у протокол засідання кафедри про допуск до захисту і подання роботи до Екзаменаційної комісії (ЕК).

1.5. Контроль за виконанням дипломних робіт на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Безпосередній контроль за підготовкою дипломної роботи відповідно до календарного плану здійснює науковий керівник. Інформація наукових керівників про хід виконання студентами бакалаврських робіт заслуховується на засіданнях кафедри двічі впродовж навчального року – у січні та квітні. При цьому визначається спроможність студента справитися з роботою, які у нього виникли труднощі та необхідність вживання заходів щодо їхнього подолання.

Кафедра має право не пізніше як за 20 днів до початку підсумкової атестації рекомендувати відсторонення студента від виконання роботи, якщо вона не буде виконана вчасно з причин його неорганізованості чи недисциплінованості, що обов'язково фіксується в рішенні кафедри. Це є підставою для порушення клопотання про відрахування студента за невиконання навчального плану.

2. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ ДИПЛОМНИХ РОБІТ НА ЗДОБУТТЯ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1. Вимоги до змісту бакалаврських робіт

Зміст кваліфікаційного дослідження повинен відповідати стандартам вищої освіти. Робота має бути актуальною, скерованою на новітні методи теоретичного й експериментального дослідження, розкривати самостійне дослідження автора, відображати практичне значення одержаних результатів, їх апробацію та впровадження в сферу практичної діяльності.

Дипломна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти готується державною мовою у вигляді спеціально підготовленої наукової праці на правах рукопису в твердій або м'якій палітурці та в електронній формі.

2.2. Вимоги до структури бакалаврських робіт

Структура дипломної роботи та обсяг окремих її розділів залежать від особливостей теми, але вона повинна формуватися з додержанням таких вимог:

- загальна кількість сторінок основного тексту роботи (без урахування бібліографії та додатків) складає 30–40 сторінок із можливим збільшенням їх кількості на 15 %;
- кількість сторінок в окремих розділах чітко не регламентується, але має відповідати вимогам достатньої інформативності та обґрунтованості рішень та висновків;
- найвагомішою за змістом та, відповідно, великою за обсягом є прикладна частина (15–20 % основного тексту);
- значні математичні розрахунки, допоміжні таблиці, економічні розрахунки, технологічну документацію, техніко-нормувальні карти доцільно виносити в додатки.

Обов'язковими структурними елементами дипломної роботи є:

- титульний аркуш;
- бланк завдання на виконання роботи;
- анотація;
- перелік умовних позначень (за необхідності);
- зміст;
- вступ;
- основна частина (розділ 1-4);
- висновки;
- список використаної літератури;
- додатки.

1. Титульна сторінка роботи містить (Додаток А):

- найменування вищого навчального закладу, де виконана дипломна бакалаврська робота;
- назву підрозділу (факультету);
- назву кафедри;
- освітній рівень, на який претендує здобувач;
- тему дипломної роботи;
- прізвище, ім'я, по батькові автора;
- найменування спеціальності;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника;
- відомості про рецензентів;
- місто і рік захисту роботи.

2. Зміст подають на початку роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок вступу, усіх розділів, підрозділів та пунктів, висновків, списку використаних джерел, додатків (Додаток Е. Взірець оформлення змісту дипломної роботи).

3. Анотація – це один з видів скороченої форми представлення наукового тексту. Її призначення – привернути увагу читача, пробудити читацький інтерес сполученням суті дослідження за допомогою мінімальної кількості мовних засобів. Обов'язковими елементами анотації є бібліографічний опис у редукованій формі (автор, назва, індекс тощо), короткий виклад змісту структурних елементів (розділів) роботи та ключові слова.

Загальноприйнятою схемою анотації кваліфікаційної роботи є:

- Бібліографічний опис.
- Зміст анотації (актуальність, виклад змісту структурних елементів, технічна характеристика).
- Ключові слова.

Для дипломної роботи бакалавра анотація повинна бути представлена українською мовою обсягом 1 900-2000 знаків з пробілами. Зазвичай, обсяг анотації не перевищує однієї сторінки.

Зразок анотації:

Олійник О.М. Особливості проведення та проектування рубок догляду в ДП «Солотвинське лісове господарство». Івано-Франківськ, 2024. 40 с.

АНОТАЦІЯ

Анотація Виконання вимоги статті 84 Лісового Кодексу України щодо поліпшення якісного складу лісів, можна забезпечити за допомогою у першу чергу таких лісогосподарських заходів, як рубки догляду. Щоб зуміти як найкраще виконати цей комплекс завдань, потрібно ретельно вивчити теорію рубок догляду

та місцевий досвід їх проведення, що і відображено у цій роботі. У першому розділі на основі вивчення інформаційних джерел проаналізовано ... Другий розділ містить основні положення методики досліджень та ... Мету рубок догляду за лісами описано в третьому розділі. З таксаційного опису кварталів проведено набір ділянок для рубок догляду в соснових насадженнях ... В четвертому розділі проведено розрахунок технологічної собівартості 1 гектару рубок догляду за лісом. У п'ятому розділі окреслено основні вимоги безпеки при виконанні лісосічних робіт під час проведення рубок догляду. Загальні висновки за результатами досліджень наведені перед списком використаної літератури (35 джерел, у тому числі 1 джерело англійською мовою).

Випускна робота виконана на 40 сторінках друкованого тексту, містить 6 робочих таблиць, 3 ілюстрації.

Ключові слова: рубки догляду, освітлення, прочищення, прорідження, прохідна рубка.

4. Перелік умовних позначень (за необхідності). Такий перелік вводиться, якщо в роботі вжита специфічна термінологія, маловідомі скорочення, нові символи тощо. Перелік друкується двома колонками, у яких ліворуч за абеткою наводять скорочення, праворуч – їхня детальна інтерпретація. Якщо спеціальні терміни, символи, позначення повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні.

Зразок переліку умовних позначень:

ДП	державне підприємство
РД	рубки догляду
ОСВ	освітлення
ТЛУ	тип лісорослинних умов
ПРЖ	прорідження
ПРЧ	прочистки
ПРХ	прохідні рубки

5. Вступ. Обсяг вступу не повинен перевищувати 2-3 сторінки. У вступі розкривається сутність наукової проблеми та її значущість, стан розробки й обґрунтування необхідності проведення дослідження та подається загальна характеристика роботи у такій послідовності:

- *Актуальність теми.* Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими вже підходами до розв'язання проблеми обґрунтовують актуальність та доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки. Автор визначає науково-практичну та суспільну значущість теми наукового дослідження. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Обов'язково потрібно зазначити роль автора у виконанні цих науково-дослідних завдань.

- Наступною складовою вступу є визначення *об'єкта* та *предмета* бакалаврського дослідження. Об'єкт дослідження – це процес або явище, яке породжує проблемну ситуацію. Об'єкт – уся сукупність зав'язків, відношень різних аспектів теорії та практики проблеми, яка є джерелом інформації, необхідної для дослідника. Здобувач вивчає процеси, явища, що породжують проблемну ситуацію й обрані для вивчення, які пов'язані з базою дослідження, впливають на її функціонування. В об'єкті виокремлюється та його частина, яка є предметом дослідження і потребує вивчення.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта і становить частину від цілого (тобто об'єкта). Об'єкт і предмет співвідносяться як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка й стане предметом дослідження. Саме на предмет спрямована увага автора, оскільки він має визначати назву роботи.

- *Мета і завдання дослідження.* Формулюється мета роботи і завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Мета – це кінцевий науковий результат, якого прагне досягти автор роботи у процесі власного дослідження. Головними словами у формулюванні мети є дієслова в неозначеній формі (*розробити, напрацювати, описати, здійснити, вирішити, розкрити, тощо*) або відповідні віддієслівні іменники (*дослідження, опис тощо*). Оскільки мета – це поняття ширше, ніж завдання, тут часто вживають означення: системний, комплексний, всебічний (*комплексне дослідження, всебічне вивчення*), монографічний.

Не потрібно формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», тому що такі слова вказують не на саму мету, а на засіб її досягнення. Мета дипломної роботи реалізується через конкретні завдання, які потрібно вирішити для цієї мети.

Завдання дослідження повинні розкривати мету і формуються переліком дій: «вивчити...», «проаналізувати...», «встановити шляхи...», «обґрунтувати...», «визначити...», «виявити сутність...», «узагальнити...», «сформулювати пропозиції...» та інші. Вирішення завдань становитиме зміст розділів і підрозділів дипломної роботи. Це важливо, тому що назви таких розділів мають відповідати конкретним завданням і результатам дослідження.

- *Методи і методики дослідження* вказують на шляхи досягнення мети та розв'язання поставлених у роботі завдань, свідчать про достовірність та вірогідність отриманих наукових результатів. Необхідно коротко охарактеризувати методологічну базу дослідження, надати перелік використаних при підготовці дипломної роботи методів і методологічних принципів. Студенти можуть використовувати відомі методики для розрахунку певних показників,

проведення опитувань та ін. Водночас у цій рубриці необхідно вказати чий методики були використані у дипломній роботі і для чого.

- *Практичне значення одержаних результатів.* У дипломній роботі теоретичного характеру вказують про наукове використання отриманих результатів або рекомендації щодо їхнього використання, а з прикладним значенням – висвітлюють результати практичного застосування отриманих результатів, або рекомендацій щодо їх використання.
- *Апробація результатів (за наявності).* Якщо автор брав участь у наукових конференціях, семінарах, засіданнях наукового гуртка і з оголошенням результатів своєї роботи та має цьому підтвердження (опубліковані тези, статті або програма конференції за темою роботи, у якій студент брав участь), слід зазначити загальну кількість конференцій, їх назву, рік та місце проведення, а також вказати кількість публікацій із цієї теми.
- *Структура та обсяг роботи.* Перераховують усі структурні елементи дипломної роботи з обов'язковим зазначенням повного (усього) обсягу роботи. Вказують загальну кількість додатків, рисунків, таблиць, кількість найменувань у списку використаних джерел.

Наприклад: Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (55 найменувань) та 8 додатків. Загальний обсяг дипломної кваліфікаційної роботи – 41 сторінка комп'ютерного тексту, містить 8 таблиць, 12 графіків і 10 рисунків.

б. Основна частина. Основна частина дипломної роботи може складатися з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Головні вимоги до наукового викладу результатів – точність, чіткість, стислість.

Кожний розділ починають з нової сторінки. В основних розділах дипломної роботи автор подає огляд літератури за темою та обґрунтовує вибір напряму досліджень, наводить методи вирішення задач та їх порівняльні характеристики, описує хід дослідження, з вичерпною повнотою викладає результати власних досліджень, якщо вони одержані. Автор повинен дати оцінку повноти вирішення поставлених задач, оцінку достовірності одержаних результатів та порівняти одержані результати з аналогічними результатами вітчизняних та зарубіжних дослідників, обґрунтувати необхідність додаткових досліджень. Кожний розділ закінчується сформульованими висновками із стислим викладенням наведених у розділі результатів.

Розділи повинні мати бібліографічні посилання на літературу, що дозволяє аналізувати власні дані та порівнювати їх з даними інших джерел.

У першому розділі окреслюють основні етапи розвитку наукової думки за

визначеною науковою темою. Стисло, критично висвітлюючи роботи попередників, варто назвати ті питання, що залишилися невирішеними, а отже, визначити своє місце у розв'язанні поставлених наукових проблем. Загальний обсяг розділу не повинен перевищувати 20 % обсягу основної частини кваліфікаційної роботи. Велике значення має правильне трактування понять теми, їх точність і науковість. Назва розділу має відповідати темі дипломної роботи, але не дублювати її.

Наприклад:

РОЗДІЛ 1

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

Використані терміни повинні бути загальнозживаними чи подаватись із посиланням на їхніх авторів. Перший розділ кваліфікаційної роботи мусить виглядати як основа для вивчення проблеми за обраною темою. Обґрунтування вибору напряму досліджень, характеристика методів виконання поставлених завдань, загальна методика проведення дослідження мають виокремлюватися в другий розділ.

Другий розділ має чітко визначену назву:

РОЗДІЛ 2

ПРИРОДНІ УМОВИ, МЕТОДИ ТА МЕТОДИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Окремими підрозділами необхідно розкрити питання місцезнаходження об'єкта досліджень, ґрунтово-кліматичних умов, а також навести матеріали, методи та методики, використані для реалізації поставлених завдань. Розділ за обсягом не повинен перевищувати 10 % основної частини дипломної роботи.

Наступний розділ пишуть відповідно до теми роботи. Він повинен розкривати суть предмета дослідження. У практичній частині автор із вичерпною повнотою має викласти результати власного дослідження. Головні вимоги до наукового викладу результатів – точність, чіткість, стислість. Завершальний розділ повинен містити узагальнені результати проведених натурних та камеральних обстежень, математичного обрахунку, висновки, сформульовані студентом на підставі аналізу попередніх розділів, конкретні пропозиції щодо розв'язання проблеми за темою дипломної роботи.

Розділ має чітко визначену назву:

РОЗДІЛ 3

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Розділ повинен складатися з підрозділів, кількість яких відповідає кількості поставлених перед здобувачем завдань і розкривати суть їх рішення та отриманих результатів. Цей розділ зазвичай містить опис отриманих результатів, їх обґрунтування та аналіз, що буде висвітлено у висновках та пропозиціях до ква-

ліфікаційної роботи. Результати досліджень ілюструються таблицями, графіками, діаграмами, кресленнями, візуалізаціями у вигляді власних рисунків або фотографій. Кожен розділ починають із нової сторінки. Основному тексту розділу може передувати передмова з коротким описом обраного напрямку. У кінці кожного розділу доцільно формулювати висновок (до одного абзацу) зі стислим викладом наведених у розділі результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць. Основні розділи повинні мати бібліографічні посилання на літературу, що дає змогу аналізувати власні дані й порівнювати їх із даними інших літературних джерел.

7. Висновки (не більше 2 сторінок) повинні містити чіткий виклад найбільш важливих результатів дослідження з пропозиціями та побажаннями щодо подальшого дослідження певної теми. Важливо, щоб сформульовані висновки відповідали поставленим завданням. У висновках необхідно зазначити не тільки позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, але й проблемні питання, а також конкретні рекомендації щодо їхнього усунення. Ознайомлення з текстом висновків повинно сформулювати уявлення про ступінь реалізації автором дипломної роботи поставленої мети і завдань. Практичне значення роботи виражають у пропозиціях, які розміщують окремим пунктом після висновків.

8. Список використаних джерел (додаток Ж). З кількох можливих способів упорядкування матеріалу у списку (за алфавітом, за видом джерела) найбільш вживаним є розміщення прізвищ авторів або назв творів за алфавітом. Кількість використаних джерел може бути не менше 35 у дипломній роботі освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». Якщо список містить джерела, записані як кирилическими літерами, так і латинськими, то спочатку потрібно подавати ті, які записані кирилицею, а потім латиницею (за алфавітом).

9. Додатки. За необхідності до додатків доцільно включити допоміжний матеріал (при його великій кількості та неможливості подати у тексті), необхідний для повноти сприйняття роботи. До них вносяться допоміжні матеріали:

- проміжні математичні доведення, формули;
- таблиці допоміжних цифрових даних;
- інструкції та методики, опис алгоритмів і програм розв'язання задач з використанням комп'ютерних технологій, розроблених у роботі;
- допоміжні ілюстрації;
- термінологічні глосарії;
- міні-словники;
- карти.

У додатки виносяться великі таблиці допоміжного характеру, блок-схеми, зразки форм таблиць тощо. Обсяг додатків не обмежений. Додатки оформляють як продовження роботи і розміщуються в порядку посилань у тексті.

3. ПОРЯДОК ОФОРМЛЕННЯ ТЕКСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

3.1 Загальні правила оформлення

Дипломну роботу друкують державною мовою на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (240*297 мм) в редакторі Microsoft Word, гарнітурою Times New Roman, розміром шрифту – 14, інтервалом – 1,5, книжковою орієнтацією, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 30 мм, верхнє і нижнє – 20 мм, праве – 10 мм. Шрифт друку повинен бути чітким, щільність тексту однаковою. Таблиці й ілюстрації можна подати на аркуші формату А3. Шрифти більших розмірів використовують на кресленнях.

Кожну структурну частину роботи починають з нової сторінки. Заголовки структурних частин роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими жирними літерами симетрично до тексту по центру сторінки (без крапки). Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу, жирним, за шириною тексту. Крапку в кінці заголовку не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше позицій (речень), то їх розділяють крапкою.

3.2 Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знаку «№». Першою сторінкою роботи є титульний аркуш, другою – анотація, а третьою (за потреби) – перелік умовних позначень, які підлягають загальній нумерації сторінок, але номер на них не ставлять. Наступною після них є сторінка зі змістом, з якої починають проставляти номер у правому верхньому куті, з дотриманням наскрізної нумерації впродовж усього тексту роботи.

Після слова «РОЗДІЛ» ставлять номер розділу арабськими цифрами (після номера крапки не ставлять), потім з нового рядка друкують заголовок розділу великими жирними літерами. Підрозділи друкують у межах розділу. Наприклад, «1.1», «1.2», «1.3» і т.д. Крапка після назв розділів і підрозділів не ставиться. Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу та пункту між якими ставлять крапку. У кінці номера пункту повинна стояти крапка, наприклад «1.3.2.»

Складові дипломної роботи Складові дипломної роботи «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» не нумерують.

3.3 Оформлення таблиць

Таблиці слід розташовувати безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці мають бути посилання в тексті. При цьому по тексту слово «таблиця» пишуть скорочено, наприклад «... у табл. 2.1». У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації скорочено пишуть

слово «дивись», наприклад «див. табл. 3.2».

Таблиці нумерують арабськими цифрами наскрізною нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться у додатках. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, таблиця 2.1. – перша таблиця другого розділу і розміщується у крайньому правому положенні над назвою таблиці.

Приклад оформлення таблиці

Таблиця 2.1

**Розрахунок потреби садивного матеріалу для створення
прибалкових лісових смуг**

№ смуги	Протяжність, км	Площа, га	Потрібна кількість садивного матеріалу, тис. шт.				
			усього	у тому числі по породах			
				дуб	абрикос	клен	кизил
1	5,7	6,55		9,500	6,275	9,500	6,275
Разом	5,7	6,55		9,500	6,275	9,500	6,275

Назва таблиці друкується з великої літери напівжирним шрифтом по центру симетрично до тексту. Заголовки граф у таблицях повинні починатися з великих літер, а підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними. В кінці заголовків та підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф зазначають в однині (див. приклад оформлення таблиці). Не допускається назву таблиці розміщувати на одній сторінці, а саму таблицю – на іншій.

Допускається розміщувати таблицю уздовж довгого боку аркуша дипломної роботи. Якщо рядки чи графи таблиці виходять за формат сторінки, її ділять на частини, розміщуючи одну частину під іншою чи поруч, при цьому в кожній частині таблиці повторюють її головку та боковик. При діленні таблиці на частини допускається її головку чи боковик замінити відповідно номерами граф і рядків. При цьому нумерацію ведуть арабськими цифрами граф і (або) рядків першої частини таблиці. Слово «Таблиця» зазначають один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами курсивом з малої літери пишуть «*продовження таблиці*» зі вказівкою номера (позначення) таблиці.

Якщо всі показники, наведені у графах таблиці, виражені в одній одиниці фізичної величини, то її позначення необхідно розміщувати над таблицею після назви, відділяючи комою. Якщо в більшості граф таблиці наведені показники, виражені в одних і тих же одиницях фізичних величин (наприклад, у міліметрах), але є графи з показниками, вираженими в інших одиницях фізичних величин, то над таблицею треба писати найменування переважаючого показника чи позначення його фізичної величини, а також у підзаголовках інших граф наводити найменування показників і (або) позначення інших одиниць фізичних величин.

Якщо у графі таблиці текст повторюється і складається з одного слова,

Його можна замінювати лапками, а якщо з двох і більше слів – то при першому повторенні його замінюють «Те саме», а далі – лапками. Замінювати лапками знаки, що повторюються у таблиці, такі як: цифри, математичні знаки, знаки проценту чи номеру, призначення марок матеріалу й типорозмірів виробів, позначення нормативних документів – не допускається. За відсутності окремих даних в таблиці треба ставити прочерк (тире). В інтервалі, що охоплює числа ряду, між крайніми числами ряду у таблиці допускається ставити тире. Цифри у графах таблиць повинні проставлятися так, щоб розряди чисел у всій графі були розташовані один попід іншим, якщо вони відносяться до одного показника. В одній графі слід дотримуватись, як правило, однакової кількості десяткових знаків для всіх значень величин.

3.4 Оформлення ілюстрацій

Ілюстрації (рисунок, фотографії, креслення, схеми, графіки, плани тощо) необхідно подавати безпосередньо після посилання на них у тексті або на наступній сторінці, якщо на цій сторінці вони не вміщуються. Ілюстрації починають словом «Рис...». Ілюстрації, за винятком ілюстрацій додатків, нумерують арабськими цифрами. Номер ілюстрації складається із номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: Рис. 3.2. (другий рисунок третього розділу). Назву ілюстрації розміщують після її номеру під самою ілюстрацією, а пояснювальні підписи розміщують послідовно під нею (див. приклад оформлення ілюстрації). Малі фотознімки повинні бути наклеєні на стандартні аркуші формату А4.

Приклад назви ілюстрації

Рис. 3.2. Схема прибалкової лісової смуги:

Аб – абрикос; Кз – кизил; Кля – клен ясенелистий; Дз – дуб звичайний.

Ілюстрації повинні бути виконані у відповідності з вимогами стандартів ЄСКД. При посиланнях у дипломній роботі на ілюстрації вказують їхній порядковий номер, наприклад, «рис. 3.2», якщо іде повторне посилання вказується слово «див.», тобто «див. рис. 3.2». Якщо в тексті документа існує ілюстрація, на якій зображені складові частини виробу, пристрою тощо, то на цій ілюстрації повинні бути вказані номери позицій цих складових частин в межах наданої ілюстрації, що розташовують у зростаючому порядку.

Ілюстрацію, розміри якої більше формату А 4, рекомендовано розміщувати в додатках.

3.5 Формули та рівняння

Формули та рівняння розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині сторінки. Вище і нижче кожної формули або рівняння повинно бути залишено не менше одного вільного рядка. Формули та рівняння слід нумерувати порядковою нумерацією в межах розділу. Номер формули або рівняння складається з номера розділу і порядкового номера формули

або рівняння, відокремлених крапкою, наприклад, формула (2.1) – перша формула другого розділу. Номер зазначають на рівні формули або рівняння, в дужках у крайньому правому положенні на рядку. Нумерувати слід лише ті формули, на які є посилання у наступному тексті. Інші нумерувати не рекомендується.

Приклад:

Відомо, що

$$Z = \frac{N1-N2}{d1-d2}, \quad (2.1)$$

де $N1, N2$ - математичне очікування;

$d1, d2$ – середнє квадратичне відхилення міцності та навантаження.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів необхідно подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони згадуються у ній. Пояснення значення кожного символу і числового коефіцієнта потрібно подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Переносити формули чи рівняння в наступний рядок допускається тільки на знаках виконуваних операцій, повторюючи знак на початку наступного рядка. Коли переносять формули на знакові операції множення, використовують знак «х».

Загальне правило пунктуації в тексті з формулами таке: формула входить до речення, як його рівноправний елемент. Тому в кінці формул і в тексті перед ними розділові знаки ставлять відповідно до правил пунктуації. Розділовими знаками між формулами, котрі йдуть одна за одною і не відокремлені текстом, можуть бути кома або крапка з комою безпосередньо за формулою до її номера.

3.6. Цитування і посилання в тексті на використані літературні джерела

Під час написання дипломної роботи студент повинен посилатися на цитовану літературу або на ту літературу, звідки взято ідеї, висновки, задачі, питання, вивченню яких присвячена робота. Можна робити посилання на структурні елементи самого дослідження. Посилатися слід на останні видання. Використовувати праці інших авторів можна шляхом цитування, перефразовування або узагальнення. У разі посилання на структурні елементи самої роботи зазначають відповідно номери розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, позицій переліків, рисунків, формул, рівнянь, таблиць, додатків. Посилаючись, треба використовувати такі вирази: «у розділі 2», «див. табл. 2.1», «відповідно до рис. 2.3», «відповідно до таблиці 3.2», «згідно з формулою (3.1)», «(додаток А)» тощо. Дозволено в посиланні використовувати загальноприйняті та застандартовані скорочення згідно з ДСТУ 3582, наприклад: «згідно з рис. 2.10», «див. табл. 3.3» тощо. Посилаючись на позицію переліку, треба зазначити номер структурного елемента роботи та номер позиції переліку з круглою дужкою, відокремлені комою.

Посилання у тексті розміщують у квадратних дужках, наприклад: [11, с. 34], де «11» – номер публікації, на яку посилається автор, у списку літератури, а

через кому вказано номер сторінки цієї публікації, на якій розміщено цитований текст. Дозволено наводити посилання на джерела інформації у виносках.

У разі використання запозиченого матеріалу без посилання на автора та джерело дипломна робота вважається плагіатом і знімається із захисту.

Коли текст дослідження перевантажений цитатами і суцільними посиланнями, відсутні авторські міркування, то робота набуває характеру компіляції (процес написання твору, наукової праці на підставі чужих матеріалів без самостійного дослідження та опрацювання джерел; компілювання). Помилковим вважається цитування, що має посилання на джерело, яке такої інформації не містить. Неприпустимою є фальсифікація – підробка, або зміна вихідних даних з метою доведення правильності висновку (гіпотези тощо), а також умисне використання неправдивих даних. Науковий етикет потребує точно відтворювати цитований текст, не допускати, щоб найменше скорочення наведеного витягу спотворювало зміст, закладений автором. Загальні вимоги до цитування такі:

- текст цитати починається і закінчується лапками та подається у граматичній формі джерела зі збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»; цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту та без перекручень думок автора;
- пропуск слів, речень, абзаців у цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками в лаганих дужках: [...]. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, наприкінці). Якщо перед випущеним текстом, або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;
- кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;
- у непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело; якщо необхідно виявити ставлення до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання;
- коли використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел, що мають велику кількість сторінок, тоді в списку літератури слід точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул джерела, на яке дано посилання в роботі.

3.7. Одиниці вимірювання та скорочення у тексті

У дипломній роботі можна скорочувати слова і словосполучення відповідно до ДСТУ 3582–2013 «Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила» (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ).

Скорочення слів у роботі слід застосовувати лише в заголовках бібліогра-

фічних описів, якщо вони не є першим словом заголовку, і в тексті при розміщенні біля цифр, назв, прізвищ і в таблицях: акад. (академік); р. (річка), р. (рік), рр. (роки), см (сантиметр), млрд. (мільярд), тис. (тисяча), грн. (гривня), вид-во (видавництво), дод. (додаток); д-р (доктор); доц. (доцент); ім. (імені); рис. (рисунок); № (номер); обл. (область); пр. (праці); проф. (професор); р-н (район); с.-г. (сільськогосподарський); с. (сторінка); табл. (таблиця); т. (том); укр. (український); ч. (частина). В інших випадках такі скорочення в тексті роботи не допускаються.

У скорочених словах одиниць вимірів і тих, які зберегли останні букви, крапки не ставляться (вид-во), а біля всіх інших скорочених слів ставляться крапки (ім., с.-г.).

Цифри до десяти, які вживаються без розмірностей, в тексті пишуть словами (наприклад, у трьох варіантах, на дев'яти деревах), а більші за десять пишуться цифрами (у 15 варіантах, на 20 куцах).

Складні прикметники із двох слів (дерново-підзолисті ґрунти), а також ті, першою частиною яких є числівник, пишуться через дефіс (40-градусна спека, 19 0,1-відсотковий розчин, тощо). Тире ставиться між однорідними частинами складного слова (наприклад, рихлення на 10–15 см).

Абсолютні відсотки наводяться з точністю до трьох знаків (наприклад, вміст гумусу 3,31%), а відносні – до цілих чисел (наприклад, лісистість підвищилась на 12%).

3.8. Вимоги до оформлення списку використаних джерел

Наприкінці дипломної роботи, після висновків наводиться список використаних джерел. До цього списку включають публікації вітчизняних і закордонних авторів, на які є посилання в роботі та чий дослідження прямо чи опосередковано використано для засвідчення авторської думки. Усі джерела наводять мовою видання, розміщують в алфавітному порядку прізвищ перших авторів, у порядку посилань у тексті або заголовків, або в хронологічному порядку.

Бібліографічний опис списку використаних джерел у дипломній роботі автор може оформляти за його вибором з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302: 2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання Загальні положення та правила складання» або одним зі стилів, віднесених до рекомендованого переліку стилів оформлення списку наукових публікацій (додаток Ж).

3.9. Оформлення додатків

Додатки оформлюють як продовження дипломної роботи на наступних її сторінках, розташовуючи в порядку появи посилань на них у тексті. Від основної частини додатки відмежовують окремим аркушем з написом «ДОДАТКИ» розміщеним по центру. Кожен додаток починається з окремої сторінки. Додаток повинен мати заголовок, що друкують вгорі малими літерами з першої великої символічно відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими

літерами з першої великої повинно бути надруковано слово «Додаток __» і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Ґ, Є, З, И, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Наприклад, «Додаток А», «Додаток Б» і т.д. Додатки повинні мати спільну з рештою дипломної роботи наскрізну нумерацію сторінок. За необхідності текст додатків може поділятися на розділи, підрозділи, пункти і підпункти, які нумерують в межах кожного додатку. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатку (літеру) і крапку, наприклад, А.2 – другий розділ додатку А; Д.3.1 – підрозділ 3.1 додатку Д. Рисунок, ілюстрації, таблиці, формули, рівняння, що містяться у тексті додатку, слід нумерувати в межах кожного додатку, наприклад, таблиця А.1 – перша таблиця додатку А; рисунок В.3 – третій рисунок додатку В. Якщо в додатку одна таблиця, формула, один рисунок, одне рівняння, їх також нумерують, наприклад, формула Е.1.

4. ПЕРЕВІРКА НА АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ

Порядок розгляду фактів академічного плагіату та інших видів порушень академічної доброчесності здійснюється на основі та у відповідності до Положення про запобігання та виявлення плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника розроблено відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Закону України «Про освіту», Закону України «Про авторське право і суміжні права», Рекомендацій щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, наукових доповідях, статтях тощо) – лист Міністерства освіти і науки України від 15.08.2018 № 1/11-8681 та Статуту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Дипломна робота студента має виконуватися із застосуванням загальних засад та правил наукової етики та академічної доброчесності. При виконанні дипломної роботи студент зобов'язаний:

- з повагою ставитися до авторських прав інших осіб, дослідження яких він використовує при виконанні дипломної роботи;
- коректно застосовувати інформацію з інших джерел шляхом здійснення належного цитування;
- не допускати проявів академічної не доброчесності, серед яких академічний плагіат, фабрикація, фальсифікація тощо.

Дипломна робота, в якій виявлено ознаки академічного плагіату або іншого виду порушення академічної доброчесності, не допускається до захисту та повертається студенту на виправлення та доопрацювання.

Академічним плагіатом вважається – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства.

Серед інших видів порушень академічної доброчесності, окрім академічного плагіату, є:

- самоплагіат - оприлюднення власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- фабрикація - вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі;
- фальсифікація - свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу.

Для уникнення академічного плагіату при написанні дипломної роботи студент повинен обов'язково посилатися на авторів і джерела, з яких запозичив матеріали, або окремі дані.

У разі використання запозиченого матеріалу без посилання на автора та джерело дипломна робота рішенням кафедри знімається з розгляду.

Перевірці на плагіат підлягає основна частина роботи (без списку використаних джерел та додатків) в електронному вигляді у представлених форматах: *.doc, *.docx, *.rtf.

Кожен структурний підрозділ рішенням вченої ради затверджує відсотки

унікальності дипломної роботи.

Перевірку на плагіат забезпечує одноразово і безкоштовно ректорат університету. Університет використовує системи виявлення текстових збігів/ ідентичності/схожості такі як Unicheck (<https://unicheck.com/>) та Plagiat.pl (<https://plagiat.pl>), які рекомендовано Міністерством освіти і науки України. Використання вказаних систем відбувається відповідно до укладених угод з фірмами, які мають право надавати послуги користування цими системами.

Відповідальність, у випадку встановлення факту академічного плагіату або іншого виду порушення академічної доброчесності, лежить на авторів роботи.

Результати перевірки на академічний плагіат повинні бути обговорені на засіданні випускової кафедри. Перевірка на плагіат повинна бути здійснена не пізніше, як за двадцять днів до захисту роботи, включаючи і строк перевірки. Строк перевірки не повинен перевищувати десяти днів.

5. ПІДГОТОВКА ДОПОВІДІ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЇ ДО ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Доповідь необхідно підготувати заздалегідь. Вона може супроводжуватися мультимедійними чи технічними матеріалами. Доповідь не повинна перевищувати за часом 7-10 хвилин.

Доповідь починається зі звертання: «Вельмишановний пане голово! Шановні члени екзаменаційної комісії та всі присутні!..» Далі студент коротко обґрунтовує актуальність теми дослідження, розкриває мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, показує, що вдалося встановити, виявити, довести і якими методами це досягнуто. У виступі потрібно також засвідчити елементи новизни, відзначити труднощі, з якими довелося зіткнутися в процесі дослідження.

Особливу увагу необхідно приділити результатам, отриманим особисто автором (що саме запропоновано, одержано, удосконалено, рекомендовано тощо), обґрунтуванню їх достовірності, значущості для теорії та практики. У прикінцевій частині доповіді викладають основні результати та висновки роботи, їх реалізацію, можливі шляхи подальшого використання.

При цьому студент повинен врахувати, що його роботу члени екзаменаційної комісії вивчали заздалегідь, а зацікавлені особи мали змогу ознайомитися з її змістом на кафедрі. У зв'язку з цим будувати виступ студентові потрібно з огляду на нові теоретичні і прикладні положення, які автор розробив особисто.

Важливо, щоб мовлення студента було чітким, відповідати нормам сучасної української літературної мови, зрозумілим і переконливим. Не варто готувати доповідь у спрощеній формі. Автор повинен зробити доповідь науковою, добре аргументованою, а отже, зрозумілою широкій аудиторії спеціалістів.

Доповідь завершують промовивши: «Доповідь закінчено, всім дякую за увагу!»

Під час захисту дипломної роботи студент зобов'язаний дати вичерпні відповіді на всі зауваження, зазначені у відгуку та рецензіях, а також у виступах на захисті.

Студентові доцільно підготувати письмові відповіді на зауваження, які викладені у відгуку наукового керівника (наукового консультанта) та в рецензіях. Саме письмова форма дає змогу під час захисту дати відповіді правильно й спокійно. Якщо можливі посилання на текст дипломної роботи, то їх обов'язково потрібно використати, оскільки це робить виступ більш переконливим й водночас акцентує на достовірності результатів дослідження.

Основна мета презентації – це забезпечення стислого та наочного подання основних результатів дипломної роботи. При створенні презентації студенти повинні вирішити два важливих завдання:

- Створити короткий анотований конспект свого виступу.
- Викласти результати досліджень та їх основні положення.

Презентацію до дипломної роботи рекомендується виконувати за допомогою програмного забезпечення MS POWERPOINT.

Структура презентації:

1 -й слайд – тема дипломної роботи, прізвище доповідача та керівника, рік

захисту;

2-й слайд – актуальність теми дипломної роботи та проблема дослідження;

3-й слайд – об'єкт, предмет;

4-й слайд – головна мета та завдання дипломної роботи;

5-й слайд – методи дослідження.

На наступних слайдах – відображається аналіз, який отриманий в дослідженні, їх статистична обробка, в тому числі з використанням комп'ютерних програм. На останніх одному-двох слайдах відображаються загальні висновки та пропозиції до впровадження результатів дипломної роботи.

Кількість окремих слайдів презентації залежить від особливостей доповіді.

При розробці презентації рекомендується дотримуватися таких вимог:

- тривалість – 7-10 хв.
- максимальна кількість слайдів не повинна перевищувати 20 шт.;
- використовуються ключові слова і фрази, а не речення;
- на одному слайді – одне ключове поняття;
- текстовий матеріал подається у схемах та організаційних діаграмах, числовий – у таблицях або діаграмах (графік – демонстрація змін у часі, секторна діаграма – демонстрація відношення частини до цілого, гістограма – демонстрація порівнянь);
- матеріал підкріплений графічними зображеннями та відеофрагментами;
- дотримана логіка викладу та грамотність;
- доповідь доповнює інформацію на слайді, а не дублює її;
- ефекти анімації не заважають сприйняттю, а акцентують увагу на потрібних моментах доповіді;
- текст легко читається (мінімальний розмір шрифту – 16 - напівжирний);
- фон, колір тексту та діаграм пасують і відповідають правилу трьох основних кольорів та їх відтінків;
- шаблон оформлення – однаковий для всіх слайдів презентації;
- дотримується контраст між текстом, фоном і графікою.

Презентація подається на електронному носії одним файлом, назва якого містить прізвище студента та керівника роботи.

6. ЗАХИСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

До захисту бакалаврських дипломних робіт допускаються студенти, які:

- виконали навчальний план (не мають академічних заборгованостей);
- виконали програму дипломної підготовки;
- мають завершену, оформлену у відповідності з вимогами дипломну роботу;
- отримали відгук наукового керівника;
- отримали зовнішню або внутрішню рецензію;
- не мають заборгованостей по оплаті за навчання;
- отримали візу завідуючого кафедрою про допуск до захисту.

Несвоєчасно подані на кафедру роботи не можуть бути рекомендовані до захисту у встановлений термін.

Не пізніше ніж за два дні до захисту у відповідності з графіком здобувач повинен подати секретареві ЕК:

- зшити бакалаврську дипломну роботу з усіма необхідними підписами;
- комплекс ілюстративних матеріалів, схем, графіків, карт та інших носіїв візуальної інформації для членів ЕК;
- відгук керівника;
- зовнішню або внутрішню рецензію (завірена);
- завірену залікову книжку;
- підписаний індивідуальний план.

Додатково на захист можуть подаватися копії статей, тез доповідей тощо.

Деканат надає зведену відомість про виконання студентами навчального плану і отримані ними оцінки.

Публічний захист дипломної роботи відбувається на відкритому засіданні ЕК. На захисті можуть бути присутні науковий керівник, опоненти, члени кафедри, представники організацій та установ, де планується працевлаштування випускників кафедри.

Для публічного виступу студенту надається 10-15 хвилин.

Виступ студента повинен містити:

- чітке формулювання проблеми;
- обґрунтування її актуальності та новизни;
- визначення мети та завдань наукового дослідження;
- відомості про структуру роботи;
- висвітлені автором основні результати дослідження, висновки та практичні пропозиції.

Після доповіді студент дає відповіді на запитання членів Екзаменаційної комісії.

Після виступу студента та його відповідей на запитання голова ЕК надає слово науковому керівникові та рецензенту або зачитує відгук та рецензію самостійно.

Захист дипломної роботи фіксується в протоколі ЕК. Результати захисту дипломної роботи визначаються оцінками: відмінно, добре, задовільно і незадовільно.

Екзаменаційна комісія при визначенні підсумкової оцінки дипломної роботи враховує змістовні аспекти роботи та якість захисту роботи.

При оцінюванні дипломної роботи беруться до уваги:

- вміння автора стисло, послідовно й чітко викласти сутність та результати дослідження;
- обґрунтованість мети дипломної роботи, логічність поставлених завдань і шляхи їх вирішення;
- відповідність розробки, аналізу, рішення проблеми кваліфікаційному рівню бакалавра;
- змістовність і цілісність структури дипломної роботи;
- інформативність заголовків і підрозділів щодо їхнього змісту, а також їх зв'язок з іншим текстом, логічний зв'язок між проблемою і розподілом дипломної роботи на розділи та підрозділи;
- оригінальність, правильна визначеність об'єкта і предмета дослідження;
- вміння знаходити і опрацьовувати наукову інформацію;
- використання сучасних методів обробки й аналізу інформації;
- надійність методів дослідження та достатність глибини дослідження;
- ґрунтовність отриманих теоретичних висновків і чіткість висновків;
- практична цінність результатів дослідження й можливість їх практичного впровадження;
- наявність всіх необхідних структурних елементів в роботі та їх логічна послідовність;
- відповідність дипломної роботи встановленим вимогам;
- загальне оформлення дипломної роботи;
- здатність автора аргументовано захищати свої пропозиції, думки та погляди;
- загальний рівень підготовки автора та володіння культурою презентації.

Результати захисту дипломних робіт оцінюються з використанням Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS) (за шкалою «А», «В», «С», «D», «Е», «FX», «F»); національної системи («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»); системи Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (100-бальна шкала).

Рішення про оцінку знань студента, виявлених при захисті дипломної роботи, приймається екзаменаційною комісією відкритим голосуванням звичайною більшістю голосів членів ЕК. При однаковій кількості голосів, голос голови екзаменаційної комісії є вирішальним.

За результатами підсумкової атестації випускників ЕК приймає рішення про присудження їм кваліфікації за напрямом і видачу диплома ОР «Бакалавр».

Студенти, які виявили особливі здібності до наукової творчості, захистили дипломну роботу на «відмінно», мають наукові публікації, є переможцями Всеукраїнських конкурсів студентських наукових робіт, можуть бути рекомендовані членами ЕК до вступу в магістратуру.

Якщо захист дипломної роботи не відповідає вимогам рівня атестації,

члени ЕК приймають рішення про те, що студент є неатестованим, про що відзначається у протоколі. Студент, який отримав незадовільну оцінку при захисті дипломної роботи, відраховується з вищого навчального закладу, про що йому видається академічна довідка. У випадку неявки студента на засідання ЕК для захисту дипломної роботи, в протоколі ЕК відзначається, що студент є неатестованим у зв'язку з неявкою на засідання ЕК.

Студенти, які у встановлений строк не захистили дипломну роботу, мають право на повторний її захист в наступний строк роботи ЕК протягом 3 років після закінчення вищого навчального закладу. Якщо захист дипломної роботи визнається незадовільним, екзаменаційна комісія встановлює, чи може студент подати на повторний захист ту саму дипломну роботу з доопрацюванням, чи він зобов'язаний опрацювати нову тему, визначену кафедрою.

Усі засідання Екзаменаційної комісії протоколюються, вносяться оцінки, одержані при захисті дипломної роботи, особливі думки і зауваження членів комісії, вказуються кваліфікація та державний документ (з відзнакою чи без відзнаки), що видається студенту-випускнику. Протокол підписують голова та члени Екзаменаційної комісії, які брали участь у засіданні.

Після закінчення роботи Екзаменаційної комісії голова комісії складає звіт, у якому дається аналіз рівня підготовки випускників зі спеціальності, якість виконання дипломних робіт, відповідність тематики та змісту робіт сучасним вимогам, характеристика знань студентів, виявлених під час захисту, недоліки у підготовці з окремих дисциплін (питань), висловлюються рекомендації щодо поліпшення навчального процесу.

Загальні підсумки роботи Екзаменаційної комісії обговорюються на засіданні Вченої ради факультету.

Електронні версії бакалаврських роботи, оформлені відповідним чином передаються до фондів наукової бібліотеки університету, про що складається відповідний акт, який зберігається на випусковій кафедрі. Рукописи бакалаврських робіт зберігаються на випускових кафедрах впродовж трьох років.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. ДСТУ 3008:2015. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше ; чинний від 2017-07-01]. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 26 с.
2. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше ; чинний від 2016-07-01]. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.
3. ЗУ Про освіту зі змінами 2024 рік №2145-VIII від 05.09.2017, редакція від 21.11.2021 Режим доступу: https://urst.com.ua/act/pro_osvitu
4. Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» від 27 вересня 2022 р. № 530 (введено в дію наказом ректора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника від 27 вересня 2022 р. № 529, розглянуто та схвалено Конференцією трудового колективу Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника від 16 червня 2022 року, протокол № 02). Режим доступу: <https://v.gd/HfEKIV>
5. Методичні рекомендації до написання та захисту дипломної роботи за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти / Уклад.: Т.К. Завгородня, В.В. Стинська. Івано-Франківськ: НАІР, 2018. 27 с.
6. Методичні рекомендації до виконання дипломних робіт для студентів спеціальностей 011 «Науки про освіту» спеціалізації «Педагогіка вищої школи», 073 «Менеджмент» спеціалізації «Управління навчальним закладом (за типом)» другого (магістерського) рівня: [Електронне видання] / уклад. Т.А. Борова, О.І. Деменко, В.А. Будянська. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 61 с.
7. Методичні рекомендації щодо оформлення бібліографічного опису використаних джерел та References (з урахуванням національного стандарту України ДСТУ 8302:2015) / авт.-упоряд. В.М. Головчак, Л.М. Слободян, В. Д. Яремко. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2021. 16 с. Режим доступу: <https://kc.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/11/2021/02/bibliographic-description.pdf>
8. Міжнародні стилі цитування та посилання в наукових роботах: метод. рек. / авт.-уклад.: О. Боженко, Ю. Корян, М. Федорець; редкол.: В.С. Пашкова, О.В. Воскобойнікова-Гузєва, Я.Є. Сошинська, О.М. Бруй; Науково-технічна б-ка ім. Г. І. Денисенка Нац. технічного ун-ту України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»; Українська бібліотечна асоціація. Київ: УБА, 2016. Електрон. вид. 117 с.
9. Наказ Міністерства освіти і науки України. Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0640-19#n2>
10. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#n10>

11. Основні вимоги до оформлення списку літератури за новими стандартами: методичні рекомендації / уклад.: М.П. Гребенюк, Г.З. Шевчук. Луцьк: ВІППО, 2019. 60 с.
12. Оформлення списку бібліографічних посилань до наукової роботи. Гарвардський стиль (Harvard Referencing Style): метод. рек. / уклад.: В.В. Степко, А.А. Чернявська; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, наук. б-ка. Київ, 2018. 11 с.
13. Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (введено в дію наказом ректора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника від 27 вересня 2022 р. № 529, за рішенням Вченої ради університету від 31 травня 2022 р., протокол № 05). Режим доступу: <https://bitly.ws/3f8Jp>

ДОДАТКИ

Додаток А
Взірець титульного аркуша дипломної роботи

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Факультет природничих наук
Кафедра лісового і аграрного менеджменту

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
на тему **АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ПЛЮСОВОЇ СЕЛЕКЦІЇ І ПЛАНТА-
ЦІЙНОГО ЛІСОВОГО НАСІННИЦТВА
В КАРПАТСЬКИХ ЛІСАХ**

Виконав: студент 4 курсу, групи ЛГ(з)-41
спеціальності 205 «Лісове господарство»
(шифр і назва спеціальності)

(прізвище та ініціали студента)

Керівник:

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент:

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Івано-Франківськ – р.

Додаток Б
Взірець форми індивідуального завдання

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Факультет природничих наук
Кафедра лісового і аграрного менеджменту
Освітній рівень – Бакалавр
Спеціальність 205 Лісове господарство

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
(підпис)

(прізвище, ініціали)
« _____ » _____ 20__ р.

**ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____

керівник роботи _____
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджено на засіданні кафедри від “ _____ ” _____ 20__ р. № _____ .

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи _____

4. Перелік питань, які потрібно розробити) _____

5. Дата видачі завдання _____

Додаток В
Взірець форми відгуку наукового керівника

ВІДГУК
на дипломну роботу

студента _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

на тему: _____
(назва теми)

(Текст відгуку)

Загальна оцінка дипломної роботи та висновки щодо рекомендації до захисту в ЕК.

Науковий керівник _____
(посада, місце роботи)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

« ____ » _____ 20__ р.

Додаток Д
Взірець оформлення рецензії на дипломну роботу

РЕЦЕНЗІЯ

на дипломну роботу за першим (бакалаврським) рівнем освіти
студента спеціальності 205 Лісове господарство

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

на тему: _____

(назва теми)

(науковий керівник _____)

(прізвище та ініціали)

Обсяг проекту _____

Кількість рисунків і таблиць _____

Кількість сторінок записки _____

а) короткий зміст дипломної роботи та прийнятих рішень

б) висновок про відповідність завданню _____

в) характеристика виконання кожного розділу проекту, ступінь використання бакалаврантом останніх досягнень науки і техніки та передових методів роботи _____

г) зауваження до виконаної роботи _____

д) позитивні сторони _____

е) оцінка оформлення роботи та пояснювальної записки до проекту _____

ж) відгук про проект у цілому _____

з) інші зауваження та пропозиції _____

і) оцінка дипломної роботи _____

Рецензент: _____

(посада, місце роботи, прізвище, ім'я, по батькові)

« ____ » _____ 20__ р.

(підпис)

Додаток Е
Взірець оформлення змісту дипломної роботи

ЗМІСТ

ВСТУП.....	стор.
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ.....	стор.
1.1. Поняття про рубки догляду.....	стор.
1.2. Рубки догляду як захід підвищення продуктивності деревостанів..	стор.
1.3. Рубки догляду як захід підвищення якості деревостанів.....	стор.
РОЗДІЛ 2. ПРИРОДНІ УМОВИ, МЕТОДИ ТА МЕТОДИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	стор.
2.1. Місцезнаходження підприємства й економічні умови регіону.....	стор.
2.2. Характеристика ґрунтово-кліматичних умов регіону.....	стор.
2.3. Матеріали дослідження.....	стор.
2.4. Програма і методика робіт.....	стор.
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ.....	стор.
3.1. Виконання рубок догляду за попередній ревізійний період.....	стор.
3.2. Складання відомості рубок догляду за лісом та обґрунтування їх організаційно-технічних показників.....	стор.
3.3. Розрахунок щорічної лісосіки рубок догляду за лісом.....	стор.
3.4. Розміщення щорічної лісосіки рубок догляду.....	стор.
3.5. Технологія рубок догляду за лісом.....	стор.
ВИСНОВКИ	стор.
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	стор.
ДОДАТКИ.....	стор.

Додаток Ж
 Приклади ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ
 ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ з урахуванням
 Національного стандарту України ДСТУ 8303:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Один автор	Кобецька Н.Р. Дозвільне і договірне регулювання використання природних ресурсів в Україні: питання теорії та практики: монографія. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2016. 271 с.
Два автори	Ґрещук В.В., Кононенко В.І. Українські мовознавці: нотатки. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2020. 118 с.
від трьох до шести авторів	Арсенич П., Гаврилів Б., Угорчак Ю. Краєзнавці Прикарпаття. Довідник (XX ст.). Івано-Франківськ: Плай, 2002. 116 с. Сучасні тенденції розвитку торговельної мережі України: монографія / О.М. Азарян, Е.М. Локтев, Б. Хал-лір, В.О. Соболев, Д.В. Гаркуша. 2-ге вид., переробл. і доп. Донецьк: Дон НУЕТ, 2009. 400 с.
Без автора: за назвою	У глибинах людського буття. Літературознавчі студії / вступ. стаття В.Г. Полтавчука. Одеса: Маяк, 2005. 640 с. (Серія «Бібліотека Шевченківського комітету»).
редактор	Психологія і педагогіка життєтворчості / за ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова. Київ: ІЗМН, 1996. 792 с.
редактор і автор	Фріс П. Л. Політика у сфері боротьби зі злочинністю (загальні питання). <i>Політика у сфері боротьби зі злочинністю України: теоретичні та прикладні проблеми</i> : монографія / за заг. ред. проф. П. Л. Фріса, проф. В. Б. Харченка. Івано-Франківськ ; Харків, 2016. С. 23–24.
Переклад з іншої мови	Цивільний кодекс Галичини / пер. з нім. М. Мартинюка, О. Павлишинець. Івано-Франківськ: Вавилонська бібліотека, 2017. 272 с.
Монографія / колективна монографія	Мафтин Н. У пошуках «Grand» стилю: західноукраїнська та еміграційна проза міжвоєнного двадцятиліття: монографія. Івано-Франківськ: ЛіК, 2011. 328 с. Історія Івано-Франківська в XX – на початку XXI ст.: до 350-річчя міста Івана Франка: колективна монографія / за ред. В. Грабовецького. Івано-Франківськ: ПНУ ім. В. Стефаника, 2012. 336 с.
Багатотомний документ: загалом	Гошівська обитель Богородиці на Ясній Горі в Карпатах: у 3 т. / за ред. М.В. Кугутяка. Івано-Франківськ: Манускрипт-Львів, 2018-2021.

окремий том	Гошівська обитель Богородиці на Ясній Горі в Карпатах: у 3 т. / за ред. М.В. Кугутяка. Івано-Франківськ: Манускрипт-Львів, 2021. Т. 2: Ясногірський монастир у документальних джерелах ХХ – початку ХХІ століть. 810 с.
Довідкові видання: енциклопедія	Українська мова: енциклопедія / редкол.: В.М. Русанівський та ін. Київ, 2004. 824 с. Західно-Українська Народна Республіка 1918-1923. Енциклопедія: до 100-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки / Івано-Франків. облдержадмін. та ін.; редкол.: М. Кугутяк та ін. Івано-Франківськ: Манускрипт-Львів, 2019. 712 с.
словник	Ємець О.І. Політекономія: словник термінів та понять. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2019. 44 с.
довідник	Весоловський О.В. Короткий довідник з граматики з тренувальними вправами для студентів II курсу факультету іноземних мов, що вивчають німецьку мову як другу іноземну. Івано-Франківськ, 2020. 62 с.
Стаття-онлайн	Грищенко О. Ф. Дослідження сутності проблеми: місце та роль в процесі розроблення та прийняття маркетингових інноваційних рішень. <i>Ефективна економіка</i> . 2012. № 7. URL: http://www.economy.наука.com.ua/?op=1&z=1289&p=1 .
Матеріали конференції	Ілляшенко С. М. Маркетинг знань: роль і завдання. <i>Тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції «Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу» (27–29 вересня 2012 року)</i> . Суми: Папірус, 2012. С. 102–104.
Стаття в збірнику	Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С. Роль web-культури в формуванні устійливого розвитку організації. <i>Економічні проблеми сталого розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. О. Ф. Балацького (м. Суми, 24–26 квітня 2013 р.)</i> : у 4 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. Суми: Сумський держ. ун-т, 2013. Т. 1. С. 109–111.
Сайт	Сайт журналу «Маркетинг і менеджмент інновацій». URL: http://mmi.fem.sumdu.edu.ua .
Автореферат	Ілляшенко С. М. Економічна ефективність управління вибором стратегічних зон господарювання (на прикладі сегментації ринків збуту машинобудівних підприємств): автореф. дис. ... канд. економ. наук: спец. 08.07.01 «Економіка промисловості». Суми: СумДУ, 1995. 26 с.
Стандарт	Системи управління якістю. Вимоги: ДСТУ ISO 9001-2001. [Чинний від 2001-06-27]. Київ: Держстандарт України, 2001. 25 с. (Національні стандарти України).

Дисертація на здобуття наукового ступеня	Біловодська О. А. Організаційно-економічні основи управління вибором напрямків інноваційного розвитку промислових підприємств: дис. ... канд. економ. наук: 08.00.04. Суми: СумДУ, 2004. 179 с.
Законодавчі та нормативні документи	<p>Господарський кодекс України : за станом на 16 січня 2003 р. <i>Відомості Верховної Ради України (ВВР)</i>. Офіц. вид. Київ: Парлам. вид-во, 2003. 192 с.</p> <p>Закон України Про інноваційну діяльність: прийнятий 4 лип. 2002 року № 40-IV. <i>Голос України</i>. 2002. № 144. 9 серп. С. 10–12.</p> <p>Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДІАЛ України). Ф. 348. Товариство «Прогрес», м. Львів. Оп. 1. Спр. 2941: Списки членів філіалу в м. Коломия. 1880– 1916 рр. 68 арк.</p> <p>Статистичний бюлетень: за січень-серпень 2010 р. / відп. за вип. Н. П. Павленко. Київ: Держкомстат України, 2010. 190 с.</p>

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Факультет природничих наук

кафедра лісового і аграрного менеджменту

Дмитрик Павло, Коляджин Ігор

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ ТА ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ ЗА
ПЕРШИМ (БАКАЛАВРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

(для студентів денної та заочної форми навчання
спеціальності 205 Лісове господарство)

Івано-Франківськ - 2024